

Nr 259.

Av herr **Lithander**, om ersättning till handlanden Fr. Ekman för på grund av monopolisering av vin- och sprithandeln förlorad näring.

Genom införande av den nya rusdryckslagstiftningen år 1919 samt den i samband därmed stående monopoliseringen av vin- och sprithandeln blevo betydande ingrepp genomförda i den enskildes rätt att idka näring.

Det skall här icke beröras på vad sätt ovannämnda monopolisering i praktiken genomförts samt icke heller de åtgärder, som från statsmakternas sida blivit vidtagna för att upphäva och minska de förluster, som lidits av dem, som vid tiden för monopoliseringens införande haft sin verksamhet förlagd till områden, som berördes av monopoliseringen i fråga. Ett faktum torde dock kvarstå, nämligen att åtskilliga näringsidkare, som lidit på åtgärderna i fråga, icke blivit gottgjorda för de av dem lidna förlusterna.

Handlanden Fr. Ekman i Göteborg var vid tidpunkten för den nya lagstiftningens genomförande agent inom vin- och spirituosabranschen, och hade under åren 1911—1918 idkat egen dylik verksamhet. Ända sedan år 1874 hade han emellertid haft sin verksamhet förlagd till vin- och spirituosabranschen. Ekman hade, då den nya lagstiftningen genomfördes, uppnått en ålder överstigande 60 år, och kunde han därför icke, då hans gamla näring berövades honom, skaffa sig någon ny verksamhet, som kunde giva honom hans utkomst.

Ekman, som saknade tillgångar, erhöll år 1919 av Aktiebolaget Vin- och spritcentralen en årlig pension å kr. 1,000:—, vilken pension han emellertid icke mottog såsom full ersättning för den förlust han lidit i och med den nya lagstiftningens genomförande. Under en följd av år har Ekman här efter sökt att hos vederbörliga myndigheter utbekomma förhöjd pension eller ersättning i annan form, men hava hans ansökningar icke vunnit beaktande. Beträffande Ekmans ansträngningar härutinnan hänvisa vi till innehållet i bilagda av Ekman själv undertecknade handling (Bil. 1).

Undertecknad, som tagit del av Ekmans ställning, kan intyga, att han har att kämpa med de allra största ekonomiska svårigheter och att någon bättring härutinnan på grund av hans höga ålder icke är tänkbar. Det är även uppenbart, att Ekman, genom införandet av den nya rusdryckslagstiftningen år 1919, tillfogats förluster, för vilka han icke blivit gottgjord genom den pension, som han enligt vad ovan anförts blivit tillerkänd.

På anförda grunder hemställes:

att riksdagen ville besluta tilldela herr Fr. Ekman, Göteborg, ersättning för på grund av monopoliseringen av vin- och sprithandeln förlorad näring, med ett belopp av kr. 3,000 per år räknat från den 1 januari 1919. Beloppet torde lämpligen bära utgå från av Aktiebolaget Vin- och spritcentralen till statsverket inlevererade medel.

Stockholm den 20 januari 1926.

Edvard Lithander.

Avskrift.

Bilaga 1.

Undertecknad har från år 1874 intill år 1919 haft min utkomst inom vin- och spritbranschen, och jag är nu sextionio år gammal. Vid monoopolets införande hade jag uppnått den levnadsålder, då de mänskliga krafterna äro så försvagade, att jag icke kunde tänka på att bryta mig en ny levnadsbana. Under årtal hade jag arbetat och strävat, inom mitt fack, och jag hade nått så långt, att jag, genom den utveckling min verksamhet nått, kunde med lugn och trygghet se ålderdomen an. Då kommer det hårda slaget i form av införandet av spritmonopolet, varigenom min rörelse måste nedläggas, och jag såg, hurusom frukterna av mitt livs arbete med ens drogos utom räckhåll för mig.

Min nettotinkomst av agentverksamheten åren 1911—1918 framgår av bilagda uppställning (Bil. A).

Att märka är, att denna uppställnings siffror för åren 1915—1916 äro beroende av den då rådande krigstidens onormala förhållanden, samt att värdet av min affärsverksamhet icke kan bedömas enbart härefter. En affärs värde beror även på dess förmåga till utveckling och beträffande denna förmåga hänvisar jag till följande intyg av fackmän inom branschen (Bil. B).

För min förlust av varje utsikt till bedrivande av min näring tillerkändes jag av Aktiebolaget Vin- och spritcentralen ett belopp av 1,000 kronor per år, vartill detta bolag synbarligen taxerade min förlust av varje utsikt till försäljning. Bolaget ansåg sålunda, att jag vid mina år skulle, med hustru och en gammal trotjänarinna att försörja, kunna i dessa tider leva på denna summa. Ingen må förtänka mig, att jag på det högsta upprördes över bolagets sätt att behandla mig, och jag vägrade i det längsta att emottaga pensionen. Nödsakad därtill av nöd och verkliga umbäranden blev jag emellertid i september månad 1923 tvungen att emottaga av bolaget kr. 4,250:—, dock under uttryckligt framhävande av att jag icke godtog beloppet såsom full likvid. Jag bifogar dels det kvitto, bolaget tillställde mig för påskrift, och dels det av mig underskrivna kvittot (Bil. C—D).

Redan före det jag emottog dessa pensionsbelopp hade jag i flera skrivelser till Kungl. Maj:t sökt erhålla rättelse, varvid jag anhöll om förhöjd pension

eller upprättelse i form av en summa i ett för allt. Den pension, jag då begärde var kr. 5,500:— och i ett för allt begärde jag kr. 50,000:—. Med hänsyn till värdet av min affärsrörelse samt det dåvarande penningvärdet måste dessa krav hava varit att betrakta såsom synnerligen skäliga.

Mina framställningar hjälpte mig emellertid ej och nöden har stått för min dörr ända sedan jag upphörde med min verksamhet. Utan andra tillgångar än ovannämnda otillräckliga pension samt vad barmhärtiga människor därutöver givit mig, har jag sett mig nödsakad skuldsätta mig samt att skingra mitt bo för att kunna leva med min familj. Vad detta betyder för en man, som närmar sig sjuttio år och som icke kan se emot bättre tider, torde en var kunna förstå. Under denna sommar har min kära maka avlidit, och jag har i henne förlorat det enda stöd jag ägde, då det gällde att bära det svåra öde, som omständigheterna pålagt mig. Av den efter henne upprättade bouppteckningen, som i transumerad avskrift bifogas (Bil. E) framgår, att jag är en fattig man, ity att boets skulder med 4,155 kronor 69 öre överstiga tillgångarna. Min insolvens är en följd av att jag blivit berövad mina utkomstmöjligheter, och jag kan ej beskriva huru det känns för mig att leva i den förvissningen, att mina svårigheter skola växa för varje år som går. Till mina övriga olyckor har sjukdom sällat sig. Min sjukdom bidrager till att fördyra mina levnadsomkostnader, och min pension är under dessa förhållanden ännu mera otillräcklig än vad densamma under normala förhållanden skulle hava varit.

Aktiebolaget Vin- och spritcentralen har vid flera tillfällen poängterat sin vilja att städs i ersättningsfrågor sådana som denna tillgodose vad rätten och billigheten kräver. I bolagets berättelse år 1919 står skrevet: »Vid behandling av ersättningsärende inom denna kommitté har man i görligaste mån sökt taga hänsyn till vad rättvisa och billighet krävt, och i allmänhet behandlat de ersättningssökandes krav enligt de grunder, som en god arbetsgivare ansetts böra tillämpa gentemot sådana personer, vilka på grund av firmans upphörande eller överlåtande till annan blivit utan fortsatt anställning inom branschen.» Vid remissdebatten år 1921 yttrade d:r Bratt bl. a. i denna fråga: »Jag vet ej något fall, där det gjorts hänvändelse till Vin- och spritcentralen eller dess ersättningsakkunniga, av vilka jag är en, där vi ej till och med gått långt utöver, vad man i själva verket skulle kunna tänka sig, att vi hade rätt att göra, — — — — —. Vi ha varit med om att bevilja pensioner till gamla vinhandlareänkor, vilkas män innehaft firmor, som slutat för tjugu år tillbaka, och till vilka det ej finns anledning att ge något, mer än att man kan säga, att där en gång, långt bort i tiden fanns en vinhandlare, som efterlämnar en änka, som nu är i nöd. Vi ha försökt med de mest krystade motiveringar, för att kunna lämna de understöd, som, mänskligt sett, varit i hög grad av behovet påkallade.»

Vederbörande hava sålunda icke förnekat sin beredvillighet att hjälpa där hjälp är av nöden.

Jag är en sextionio års man, utarmad och berövad min näring genom spritmonopolets införande, nedbruten till själ och kropp genom sjukdom samt urständsat att med egna medel uppnå ens nödtorftig bärgning. Ingen torde kunna ha hjärta att påstå, att jag icke skulle vara i behov av hjälp.

I skrivelse till styrelsen för Aktiebolaget Vin- och spritcentralen (Bil. F) har jag anhållit att bliva tillerkänd förhöjd pension, och jag har med hänsyn tagen till min hustrus fränfalle förklarat mig åtnöjas med en årlig pension på 4,000 kronor från och med början av år 1919, vilket betyder en förhöjning av 3,000 kronor å den av mig förut innehavda pensionen. Jag vill härigenom hava visat, att jag icke eftersträvar annat än vad som till min och min trotjänarinns bärgning är erforderligt och ingen må kunna påstå, att jag framkommer med för höga anspråk.

Å min framställning till styrelsen för Aktiebolaget Vin- och spritcentralen har jag erhållit följande svar (Bil. G), varav framgår, att styrelsen icke ansett sig kunna bifalla min framställning.

Vid detta förhållande ser jag mig nödsakad att vända mig till riksdagen för att söka utverka den förhöjda pension, som Aktiebolaget Vin- och spritcentralen förvägrat mig.

Jag hänvisar till vad jag ovan anført och jag tillägger, att den av mig begärda förhöjda pensionen mänskligt att döma icke synes komma att för någon längre tid utgå, ty jag är en gammal man, och sorger, bekymmer och en tilltagande sjukdom samverka till att förkorta min tid. Jag vädjar till riksdagen och anhåller, att densamma ville, genom att bifalla min ansökan om förhöjd pension, bidra till att sprida en smula ljus över min ålderdoms dagar.

Göteborg den 28 november 1925.

Fr. Ekman.

Avskrift.

Bil. A.

Uppgift på nettoinkomsten på av Handlanden Fr. Ekman, Göteborg, försålda varor inom vin- och spirituosabranschen under åren 1911—1918.

År 1911	nettoinkomst	Kr.	443: 04
» 1912	d:o	»	314: 88
» 1913	d:o	»	635: 70
» 1914	d:o	»	2,288: 12
» 1915	d:o	»	1,427: 94
» 1916	d:o	»	837: 78
» 1917	d:o	»	3,105: 10
» 1918	d:o	»	42: —

Att ovanstående uppgift är riktig och i full överensstämmelse med förettedda, med noggrannhet förda räkenskaper, intyga:

Göteborg den 19 juli 1919.

J. Brodén.
(Firmastämpel).

G. Aug. Thorén.

Avskrift.

Bil. B.

På begäran av herr Fr. Ekman här, att avgiva vårt utlåtande rörande rättmätigheten av hans anspråk på ersättning för den förlust, som drabbat honom genom att han blivit berövad sin affär inom vin- och spirituosabranschen, genom monopolisering av dessa handelsvaror, få vi undertecknade härmed framhålla, som vår åsikt, att det belopp av kr. 50,000:— han påyrkat, i intet avseende kan anses orimligt, av följande skäl:

Konjunkturförhållandena inom branschen hava, på grund av kriget, och därmed förenade omständigheter, blivit i högsta grad gynnsamma, till följd av oerhörd efterfrågan och köpkraft på dessa varor. De oerhörd förhöjda prisnoteringarna i utlandet, efter vad vi erfarit nu c:a tre gången högre än år 1918, har givetvis till följd, att herrar agents inkomster stigit i enlighet härmed i högst avsevärd grad, och hade dessa förmåner i än ytterligare hög grad ökats, om den fria handeln med dessa varor fått fortfara. Att herr Ekmans utsikter till betydligt ökade inkomster således kunnat vara oberäkneligt stora, representant som han var för förstklassiga firmor i branschen, är ju tämligen påtagligt, i all synnerhet om han fått med fritt fält för sitt arbete bibehålla sin gamla kundkrets.

Tager man härtill i betraktande, att vid 63 års ålder bliva berövad sin affär, och de ofantliga svårigheter att vid den åldern, med utsikt till snabb framgång, bryta sig fram på nya områden, bör det påyrkade ersättningsbeloppet anses vara mycket blygsamt tilltaget.

Vi anses, att herr Ekman bör dessutom vara berättigad erhålla lämplig särskild ersättning för den långa väntetid han varit nödsakad att underkasta sig i avvaktan på uppgörelse.

(Stämpel)
Svalander & Nast.
J. W. Bratt.
(Stämpel)

För Aktiebolaget Barth. Dahlgren.
Carl Brusewitz.
A.-B. Fredr. Ingelman & C:o
i likvidation.
Wilh. Hartman.

Johan Larsson & C:o Göteborg
Josef Wedin.

Att vi år 1918 voro i underhandlingar med herr Fr. Ekman om större affärsuppgörelser, gällande betydande leveranser av Cognac och Portvin, vilka ointetgjordes till följd av vår affärs överlåtelse till monoopolet, försakande herr Ekman en provisionsförlust på c:a kr. 6,000:—, bekräftas härmed.

Göteborg den 28 juni 1921.

För Aktiebolaget Barth. Dahlgren.
Carl Brusewitz.

Som tillägg till vidstående uttalande vilja vi meddela, att vi, under tiden för vår rörelses försäljning fört underhandlingar med herr Ekman om större inköp från hans hus av Cognac och Portvin, på vilka herr Ekman sålunda kunnat påräkna en god inkomst, därest icke, genom vår vin- & spirituosalrörelses nedläggande, dessa affärer omintetgjorts.

Vidare vilja vi framhålla, att herr Ekmans ersättningsanspråk synas oss synnerligen billiga, särskilt i betraktande av att han ända sedan år 1874 arbetat inom vin- och spirituosalbranschen, därav tiden 1874—1904 som kontorschef hos A.B. Barth. Dahlgren, vilken befattning han på grund av rekonstruktion inom bolaget sistnämnda år lämnade, och därefter oavbrutet som agent inom branschen.

För Aktiebolaget Barth. Dahlgren.
Carl Brusewitz.

Avskrift.

Bil. C.

(Stämpel)

Inlägg n:o 1677.

Undertecknad, som varit verksam såsom agent inom vin- och spirituosalbranschen, förklarar mig härmed godkänna den pension av kr. 1,000:— per år, som A.B. Vin- och spritcentralen tillerkänt mig, såsom full ersättning för min, på grund av 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning upphörda verksamhet av förutnämnda art, och förbinder jag mig att icke vidare driva någon verksamhet inom nämnda bransch.

den 1919.

Bevittnas:

Avskrift.

Bil. D.

Av Aktiebolaget Vin- & spritcentralen har jag, till likvid för mig tillerkänd pension, räknat från den 1 januari 1919 till och med den 31 mars 1923, emottagit kronor fyratusentvåhundrafemtio, som härmed erkännes.

Göteborg den 13 september 1923.

Fr. Ekman.

Kronor 4,250:—.

(Inlägg 74. Am.)

Sammandrag.

Bil. E.

Förteckning

över

tillgångar och skulder i boet efter Laura Ekman, född Lowcock, som, född den $16/10$ 1857, avled här i staden den 9 maj 1925 och såsom sterbusdelägare efterlämnande maken, f. handlanden Fredrik Ekman.

Enligt ett mellan makarne upprättat testamente skall all kvarlåtenskap tillfalla den efterlevande maken.

Tillgångar:

Kontant	Kr.	338: 95
2 Sv. Statens Premieobligationer 1921, 1923	»	100: —
Å Sparkasseräkning i Göteborgs Sparbank inestående	»	312: 24
Möbler	»	2,951: —
Övrig löseegendom	»	3,763: 05

Summa tillgångar Kr. 7,465: 24

Skulder:

Begravningskostnader	Kr.	248: 15
Fröken Axelina C. Johansson, försträckning	»	9,362: 78
Fröken Alfhild Sundberg, ...	»	1,600: —
Adj. J. W. Åkermark, ...	»	410: —

Summa skulder Kr. 11,620: 93

Brist sålunda Kronor 4,155: 69.

Avskrift.

Bil. F.

Till Styrelsen för Aktiebolaget Vin- & spritcentralen.

Stockholm.

En av våra klienter, förre handlanden Fr. Ekman i Göteborg, har hos oss anhållit, att vi ville för hans räkning tillskriva eder med anhållan om upplysning om huruvida möjlighet finnes att den Ekman av Styrelsen tillerkända pensionen å kr. 1,000:— per år kunde komma att på anförda skäl höjas till ett belopp, som gjorde det möjligt för Ekman att under sina återstående dagar livnära sig utan att behöva falla det allmänna till last.

Ekmans fall torde vara Styrelsen väl bekant på grund av de föregående stora ansträngningar, som Ekman gjort för att komma till sin rätt. Ekman har sålunda gjort framställningar angående ersättning samt förhöjd pension till såväl Kungl. Maj:t som till eder, men hava dessa Ekmans framställningar icke vunnit beaktande.

Då Ekman är fullständigt utblottad och av ålder och sjukdom avskuren från förvärvsmöjligheter, har han av sina vänner blivit rådd att hos riksdagen ansöka om den förhöjda pension, som förut förvägrats honom. En motion kommer i detta syfte att framföras i riksdagens kamrar under nästkommande år, och vi närsluta ett transumt av motionen ifråga. Motionen kommer att framföras av mycket bärande namn ur skilda läger.

Innan denna åtgärd företages, hava vi emellertid velat hos eder göra förnyade ansträngningar för att söka åstadkomma att Ekman blir tillerkänd den av honom begärda förhöjda pensionen, varigenom han i någon mån skulle bli kompenserad för vad han förlorat genom spritmonopolets införande. Ekman är nu sextionio år gammal, och i sju år har han levat i den största nöd, och vi vilja, då vi göra denna framställning till eder, med bortseende från alla andra synpunkter, endast stanna vid vad billigheten och den högre rätten i ett fall som detta kräver. Det torde nämligen icke vara svårt för Styrelsen att för sig realisera vad det betyder för en gammal man att på sin ålderdom genom omständigheter, till vilka han icke är vållande, bliva berövad hela sin utsikt till bärgning.

Ekman anhåller nu, att den honom av Eder tillerkända pensionen måtte förhöjas med kr. 3,000 per år, räknat retroaktivt från den 1 januari 1919. Efter den sålunda skedda förhöjningen skulle Ekmans pension komma att uppgå till kr. 4,000 per år, vilket med hänsyn till de höjda levnadsomkostnaderna samt förhållandena i övrigt torde vara det lägsta belopp, på vilket det är möjligt för Ekman att uppehålla sig. Vad Ekman sålunda begärt, betyder en nedsättning i hans förutvarande krav med kr. 1,500 per år, vilken nedsättning motiveras därmed, att Ekmans maka i maj månad detta år avlidit, i följd varav omkostnaderna för hans familjs underhåll möjligen något minskats. Genom denna sin nedsättning har Ekman velat visa, att han icke ställer sina krav högre än vad som av billigheten motiveras.

Vi vilja tillägga utöver det sagda, att den förhöjda pension, som Ekman, därest denna hans anhållan bifalles, skulle komma att tillerkännas, mänskligt att döma på grund av Ekmans ålder och sjukdom endast kommer att utgå under ett fåtal år.

På vår uppdragsgivares vägnar få vi anhålla, att Styrelsen ville, så snart ske kan, besvara denna skrivelse, och uttrycka vid den förhoppningen, att den i skrivelsen gjorda framställningen på grund av det ur alla synpunkter berättigade i densamma skall vinna Styrelsens bifall.

Göteborg den 13 november 1925.

Gunnar Berghs advokatbyrå
K. G. Lindberg.

Avskrift.

Bil. G.

Stockholm den 19 dec. 1925.

Gunnar Berghs Advokatbyrå,

Göteborg.

Eder framställning av den 13 f. m. till styrelsen för Aktiebolaget Vin- och spritcentralen, där ni på uppdrag av f. handlanden Fr. Ekman i Göteborg anhållit om upplysning, huruvida möjlighet förefunnas, att den Ekman av styrelsen tillerkända pensionen kunde komma att höjas till visst belopp, ger mig anledning meddela, att styrelsen behandlat ärendet vid gårdagens sammanträde och därvid tyvärr icke funnit sig kunna ifrågasätta någon höjning

av den nu till Ekman från bolaget utgående pensionen, enär denna, såsom av bolaget vid upprepade tillfällen framhållits, bestämts till det högsta belopp, som med hänsyn till Ekmans uppgivna inkomster av dennes agenturverksamhet inom Vin- och spirituosabranschen varit möjligt. I själva verket uppgår pensionen nära nog till hela den summa, som motsvarade Ekmans genomsnittliga här ifrågakvarande årsinkomst under de år före rörelsens upphörande, för vilka uppgifter lämnats. Styrelsen beklagar givetvis mycket, att ingen möjlighet för bolaget förelegat att bestämma denna ersättning högre, och har därvid tyvärr ej kunnat utmäta beloppet med hänsyn till möjligheten för Ekman att kunna livnära sig ensamt av denna pension. Som bekant har denna ersättningsfråga varit föremål bl. a. även för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, utan att därvid någon ändring till Ekmans förmån kunnat åvägbringas. Huruvida under sådana omständigheter den av eder omnämnda framställningen till riksdagen motionsvägen skall giva ett gynnsammare resultat, tillåter sig styrelsen givetvis icke ha någon mening om. Då det emellertid av eder skrivelse framgår, att Ekman för närvarande befinner sig i synnerligen ömmande omständigheter, har bolagets verkställande direktör anmodat mig att genom eder hos Ekman efterhöra, huruvida denne skulle vilja av bolaget motaga ett mindre tillfälligt bidrag såsom understöd för att lätta de närmaste bekymren — ett understöd, som i så fall skulle utbetalas av de medel, som för dylika ändamål stå till verkställande direktörens förfogande. Med hänsyn till den känslighet i sina tidigare mellanhavanden med bolaget, Ekman visat i frågor av denna art, har det ansetts lämpligast, att denna förfrågan icke skedde direkt till honom utan förmedlades genom eder, därest ni finner lämpligt att föra den vidare.

Jag tecknar

Med utmärkt högaktning

M. Marcus.
